

Journal of Innovative Research in Social Studies | Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss>

Cilt/Volume: 6 Sayı/Issue: 2 Yıl/Year: 2023

Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Kazanımlarının Değer ve Beceri İlişkisi

Value and Skill Relationships of Social Studies Lesson 5th Grade Acquisitions

Yazar Bilgisi / Author Information

Emine KARASU AVCI

Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Kastamonu/Türkiye
Assoc. Prof. Dr., Kastamonu University, Faculty of Education, Social Studies, Kastamonu/Türkiye

eavci@kastamonu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3135-2557>

Mert BİLEN

Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Kastamonu/Türkiye
Res. Assist., Kastamonu University, Faculty of Education, Social Studies, Kastamonu/Türkiye

mbilen@kastamonu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3034-8863>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliř Tarihi / Received : 18.11.2023

Kabul Tarihi / Accepted : 13.12.2023

Yayın Tarihi / Published : 30.12.2023

Atıf / Cite

Karasu Avcı, E. ve Bilen, M. (2023). Sosyal bilgiler dersi 5. sınıf kazanımlarının değer ve beceri ilişkisi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 6(2), 208-225. <https://doi.org/10.47503/jirss.1392735>

Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Kazanımlarının Değer ve Beceri İlişkisi¹

Value and Skill Relationships of Social Studies Lesson 5th Grade Acquisitions

Özet

Sosyal Bilgiler; öğrenci seviyesine uygun hazırlanmış, sosyal bilimlerde yer alan disiplinlerden beslenen ve hedefi toplumsal yaşama fayda sağlayacak donanımlı ve etkin yurttaşlar yetiştirmek olan bir ilköğretim dersi. Sosyal bilgiler dersi bu amacını, kazanımlarla ilişkilendirilmiş olan değerler ve becerilerle yerine getirmektedir. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı [SBDÖP], yalnızca öğrenme alanlarını ve kazanımları değil aynı zamanda değerler ve becerileri de vurgular. Bu durum temel alınarak gerçekleştirilen araştırma, 2018 SBDÖP 5. sınıf seviyesinde yer alan kazanımların değerler ve beceriler ile olan ilişkisini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma modeli olan doküman incelemesi tercih edilmiştir. Veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan bulgulara göre SBDÖP 5. sınıf kazanımlarının 11 farklı değer ve beceriyi yansıttığı görülmektedir. İnsanlar, Yerler ve Çevreler ve Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanlarındaki çevre okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve gözlem becerileri değerler ile kıyaslandığında, daha fazla kazanım ile bağlantılı olduğu belirlenmiştir. Diğer öğrenme alanlarında yer alan değerler ve becerilerin, kazanımlarla eşleştirilmesi bakımından daha eşit dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca 2005 SBDÖP'de yer alan yaratıcılık yetkinliği, 2018 SBDÖP'de kazandırılması amaçlanan 27 beceri arasında bulunmamasına rağmen, güncel programda Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer almaktadır. Bu bağlamda 2018 SBDÖP'de kazandırılması amaçlanan beceriler içerisinde bulunmayan bu beceriye Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer verilmesi programdaki çelişkiyi ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Beceri, Değer, Kazanım, Öğretim programı, Sosyal bilgiler*

Abstract

Social studies is a primary education course that is prepared in accordance with the level of the student, is fed by the disciplines in the social sciences, and aims to raise well-equipped and effective citizens who will benefit social life. The social studies course fulfills this purpose through the values and skills associated with the learning acquisitions. The 2018 Social Studies Curriculum emphasizes not only learning areas and acquisitions but also values and skills. Based on this situation, this study aims to purpose the relationship between the acquisitions in the 5th grade level of the 2018 SSC and values and skills. Document analysis, which is a qualitative research model, was preferred in the study. The data were analyzed through content analysis. According to the findings of the study, it is seen that the 5th grade acquisitions of SBSP reflect 11 different values and skills. Compared to values, environmental literacy, digital literacy, and observation skills in the learning areas of People, Places, and Environments and Science, Technology, and Society are associated with more acquisitions. It was determined that the values and skills in other learning areas were more evenly division is in terms of matching the acquisitions. In addition, although the creativity skill in the 2005 SSC is not among the 27 skills aimed to be acquired in the 2018 SSC, it is included in the Global Connections learning area in the current program. This situation reveals a contradiction in the 2018 SSC.

Keywords: *Acquisition, Curriculum, Skill, Social studies, Value*

¹ 11. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

It can be said that Social Studies has a structure that incorporates different branches of science and aims to convey many subjects by feeding on these branches of science. However, the mentioned social sciences are not the only source of knowledge in the Social Studies course (Çelik ve Şenel, 2022). The reason for this situation is that Social Studies is not limited to social sciences in terms of achievements, content, values, and skills. As a matter of fact, the fact that Social Studies is not limited to social sciences, it is comprehensive, multidisciplinary, and its purpose has enabled it to contain many values and skills (Dolmaz, 2017; Özdemir ve Gökçe, 2019). When the 2018 Social Studies Curriculum is checked, it is seen that there are 18 values and 27 skills. In this context, it can be stated that the acquisition of values and skills in Social Studies is among the main objectives of the course and should be given importance (Kan, 2010; Tarhan, 2015; Yalçın ve Tural, 2023).

Although it is seen in the literature that the terms moral education or character education are used instead of values education, they are different from each other, but today they are intertwined (Keskin, 2008). In the report published by the Australian Curriculum Authority, values education is described in two different ways. In one of the definitions, values education is defined as all explicit and deliberate attempts to convey the targeted values, while in the other, values education is defined more broadly as any explicit or implicit activity carried out to develop individuals' knowledge and awareness of values in order to teach them how to behave individually and as a member of society (Australian Government Department of Education, 2003).

In general, skill can be explained as the ability of individuals to do a job easily and successfully by spending mental and physical effort (Güneş ve Uygun, 2016). Within the framework of the concept of skill, skill teaching can be explained as all activities and initiatives carried out in the teaching process in order to provide individuals with the targeted skills. In addition, skills and skill teaching have a dynamic structure. For this reason, in a developing and changing world, expectations from individuals and the characteristics that individuals should have are constantly changing (Kaya, 2023).

Curricula, which have changed with the effect of the constructivist approach, no longer only include transferring knowledge but also teaching values, skills, and concepts (Canbaba, 2020). In addition, today, when it is easy to access information, the importance of teaching values and skills has increased even more (Öner ve Köse, 2019). In this context, the Social Studies course has an important role in teaching values and skills due to its structure and content (Koçoğlu, 2018). The values included in the Social Studies Curriculum are as follows: justice, giving importance to family unity, independence, peace, scientificity, diligence, solidarity, sensitivity, honesty, aesthetics, equality, freedom, respect, love, responsibility, thrift, patriotism, and helpfulness. The skills included in the program are as follows: research, perceiving time, and chronology, environmental literacy, drawing and interpreting tables, perception of change and continuity, empathy, financial literacy, using Turkish correctly, beautifully, and effectively, entrepreneurship, observation, critical thinking, map literacy, legal literacy, cooperation, recognizing stereotypes and prejudice, political literacy, using evidence, decision making, communication, location analysis, self-control, media literacy, perceiving space, digital literacy, problem solving, social participation, graphs, and diagrams, innovative thinking.

Method

Document analysis, one of the qualitative research methods, was preferred in order to examine the documents discussed within the scope of the research in detail. Document analysis is the systematic examination of documents related to the subject of the study through coding by adhering to certain rules (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2020). The data source for this study is the Social Studies Curriculum, which was published in 2018 and continues to be used. In the dimension of associating the acquisition with the curriculum, the definitions of values and skills in the literature were taken into consideration.

Findings, Conclusion and Discussion

In the research, it is seen that in the 2018 Social Studies Curriculum, it is aimed to gain 11 different values, including the values of giving importance to family unity, scientificity, independence, solidarity, diligence, aesthetics, sensitivity to the natural environment, honesty, sensitivity to cultural heritage, freedom, and responsibility with the 5th grade achievements. In addition, 11 skills such as research, environmental literacy, digital literacy, entrepreneurship, observation, map literacy, cooperation, self-control, social participation, using Turkish correctly, beautifully, and effectively, and innovation are also aimed at being acquired by students at the same grade level. The number of values and skills targeted to be acquired by students are equally distributed. This situation reveals that values and skills are equally reflected in the 5th grade learning acquisition in the 2018 SSC. In Karasu-Avcı and Avcı's (2023) study, it was determined that the 4th grade acquisition in the 2018 Social Studies Curriculum were associated with 9 values and 16 skills. Accordingly, it can be said that the 4th grade learning acquisition in Social Studies Curriculum are more skill oriented. In this context, the result of this study contradicts the result of this research.

GİRİŞ

Değerler ve beceriler açısından Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye'deki en önemli derslerden birisi olduğu ifade edilebilir. Çünkü Sosyal Bilgiler dersi, birçok farklı disiplini ve konuyu bünyesinde barındırmaktadır. Bu noktada 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı da dikkate alınarak ders kapsamında kazandırılması amaçlanan değer ve becerilerin öğrenme alanlarında yer alan kazanımlar ile ne derece uyumlu olduğu bir tartışma konusudur. Sosyal Bilgiler dersinin farklı disiplinleri ve birçok değer ile beceriyi içermesinden yola çıkılarak Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2005a), Sosyal Bilgiler dersini; bireylerin toplumsallaşmasına katkıda bulunmak için coğrafya, tarih, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, ekonomi, felsefe, hukuk, siyaset bilimi vb. sosyal bilim disiplinleri ile vatandaşlık bilgilerini içeren öğrenme alanlarını üniteler ya da temalar halinde birleştiren, bireyin hem fiziki hem de sosyal çevresiyle olan etkileşimini gelecek-bugün-geçmiş zaman bağlamında inceleyen, toplu öğretim bakış açısına uygun oluşturulmuş ilk ve ortaokul dersi olarak tanımlamaktadır. Bu tanım dikkate alındığında; Sosyal Bilgilerin, farklı bilim dallarını bünyesinde barındıran ve bu bilim dallarından beslenerek birçok konuyu aktarmayı hedefleyen bir yapıda olduğu söylenebilir. Fakat değinilen sosyal bilimler, Sosyal Bilgiler dersinin tek bilgi kaynağı değildir (Çelik ve Şenel, 2022). Bu durumun nedeni Sosyal Bilgilerin, kazanım, içerik, değer ve beceri noktasında sosyal bilimler ile sınırlı kalmamasıdır. Örneğin insanın yaşam kalitesini artıran, bilgiye erişimini kolaylaştıran ve bireyin toplumsal açıdan gelişimine yardımcı olan tüm konular Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kabul edilebilir. Nitekim, Sosyal Bilgiler dersinin sosyal bilimler ile sınırlı kalmaması, geniş kapsamlı olması, multidisipliner özellik göstermesi, birçok değer ve beceriyi yapısında barındırmasını sağlamıştır (Dolmaz, 2017; Özdemir ve Gökçe, 2019). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda [SBDÖP] 18 değer ve 27 becerinin bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda SBDÖP'de yer alan değer ve becerilerin bireylere kazandırılmasının Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçları arasında olduğunu göstermektedir (Kan, 2010; Tarhan, 2015; Yalçın ve Tural, 2023).

Değer, birçok farklı disiplinde yer alması nedeniyle tam olarak tanımlanamamaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Ancak MEB (2005a) tarafından belli bir sosyal grup ya da toplumun tamamının varlığını, birliğini ve işleyişini sürdürmesini sağlayan ve toplumun çoğunluğu tarafından doğru olduğu kabul edilen amaçlar, inançlar, düşünceler veya ahlaki ilkeler olarak açıklanmaktadır. Literatürde değerler eğitimi yerine ahlak eğitimi ya da karakter eğitimi gibi ifadelerin kullanıldığı görülse de bu ifadeler birbirlerinden farklıdırlar. Ancak günümüzde iç içe geçmiş şekilde kullanılmaktadırlar (Keskin, 2008). Avustralya Müfredat Kurumu tarafından yayımlanan raporda değerler eğitimi iki farklı şekilde açıklanmıştır. Tanımlardan biri değerler eğitiminin, hedeflenen değerleri aktarabilmek amacıyla açık ve bilinçli olarak gerçekleştirilen girişimlerin tümü olduğunu ifade ederken diğeri değerler eğitiminin, bireysel olarak ve toplumun bir üyesi olarak nasıl davranılması gerektiğini öğretmek amacıyla bireylerin değerler hakkındaki bilgi ve farkındalıklarını geliştirmek için gerçekleştirilen açık veya örtük her türlü faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Australian Government Department of Education, 2003).

Değer kavramında olduğu gibi beceri kavramında da sosyal bilimciler arasında kesin bir tanım yapılamamıştır (Green, 2011). Ancak genel olarak beceri, bireylerin zihinsel ve fiziksel çaba harcayarak bir işi kolay ve başarılı bir şekilde yapabilmesi olarak açıklanabilir (Güneş ve Uygun, 2016). Türk Dil Kurumu [TDK] (2023) beceriyi; bireyin yatkınlığı ve öğrenme durumuyla bağlantılı olarak bir işi/görevi başarıyla yapabilme ve bir işlemi amacına uygun şekilde sonuçlandırabilme yeteneği; maharet şeklinde açıklamıştır. MEB (2005b) ise beceriyi; öğretme-

öğrenme süreci ile öğrencilerde kazandırılması, geliştirilmesi ve öğrencilerin yaşamlarına entegre etmeleri gereken kabiliyetler olarak tanımlanmaktadır. Beceri kavramı çerçevesinde beceri öğretimi, hedeflenen becerilerin bireylere kazandırılması amacıyla öğretim sürecinde gerçekleştirilen tüm etkinlikler ve girişimler olarak açıklanabilir. Ayrıca beceriler ve beceri öğretimi dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle gelişmekte ve değişmekte olan dünyada, bireylerden beklentiler ve bireylerin sahip olması gereken özellikler de değişmektedir (Yavaş, 2018; Kaya, 2023). Bu bağlamda her geçen gün yeni becerilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu beceriler günümüzde 21. yüzyıl becerileri olarak önem kazanmaktadır. 21. yüzyıl becerileri, günümüz dünya koşullarına kolayca uyum sağlayabilen ve başarılı olan bireylerde bulunan özellikler olarak ifade edilebilir (Akyol ve Aşkar, 2022).

Bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları ya da karşılaşacakları durumlarda faydalanabilmeleri amacıyla temel bilgi, değer ve beceriler Sosyal Bilgiler dersi dahilinde öğretim programı ve ders kitapları aracılığıyla öğretilmektedir (Yavaş, 2022; Kanat, 2023). Yapılandırmacı yaklaşımın etkisiyle birlikte değişen öğretim programları, artık sadece bilgiyi aktarmayı değil, değer, beceri, kavram öğretimi gibi konuları da kapsamaktadır (Canbaba, 2020). 2018 SBDÖP de bu çerçevede hazırlanmıştır. Ayrıca bilgiye ulaşmanın kolay olduğu günümüzde, değer ve beceri öğretiminin önemi daha da artmıştır (Öner ve Köse, 2019). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin yapısı ve içeriği gereği değer ve beceri öğretiminde önemli bir konumda bulunduğu söylenebilir (Koçoğlu, 2018). 2018 SBDÖP incelendiğinde programda yer alan değer ve beceriler şöyledir:

Şekil 1

2018 SBDÖP'de Kazandırılması Hedeflenen Değerler ve Beceriler

DEĞERLER		BECERİLER		
Adalet	Aile birliğine önem verme	Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	Değişim ve sürekliliği algılama
Bağımsızlık	Barış	Dijital Okuryazarlık	Eleştirel Düşünme	Empati
Bilimsellik	Çalışkanlık	Finansal Okuryazarlık	Zaman ve Kronolojiyi Algılama	Gözlem
Dayanışma	Duyarlılık	Harita Okuryazarlığı	Hukuk Okuryazarlığı	İletişim
Dürüstlük	Estetik	İş birliği	Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	Kanıt Kullanma
Eşitlik	Özgürlük	Karar Verme	Konum Analizi	Medya Okuryazarlığı
Saygı	Sevgi	Mekanı Algılama	Öz Denetim	Politik Okuryazarlık
Sorumluluk	Tasarruf	Problem Çözme	Sosyal Katılım	Araştırma
Vatanseverlik	Yardımseverlik	Çevre Okuryazarlığı	Yenilikçi Düşünme	Girişimcilik

Şekil 1'de Sosyal Bilgiler dersi aracılığı ile aktarılması hedeflenen değerler ve becerilere yer verilmektedir. Bu değerler ve beceriler programda yer alan kazanımlar ile aktarılmaktadır. Kazanım, öğretim programının uygulanması ile öğretim sürecinin sonunda öğrencilerden kazanmaları beklenen niteliklerdir. Bu noktada programda yer alan kazanımların değer ve becerileri yansıtmadığı önem taşımaktadır. Bu bağlamda alanyazında kazanım, değer ve beceri ilişkisini ele alan çalışmaları incelemek faydalı olacaktır. Tonga ve Uslu (2015)'nin

çalışmasında, Sosyal Bilgiler 6. ve 7. sınıf kazanımları ile değerler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada 3 değer kazanımlarla doğrudan ilişkili bulunurken diğer değerlerin zayıf ve dolaylı olarak ilişkili bulunduğu tespit edilmiştir. Akpınar ve Bilgili (2018), Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf düzeyinde beceri, kavram ve kazanım ilişkisini ele almıştır. Kazanımlar ile beceriler arasında uyum sağlanamadığı tespit edilmiştir. Esen-Aygün (2019) çalışmasında Sosyal Bilgiler Öğretim Programını sosyal ve duygusal öğrenme yetkinlikleri açısından incelemiştir. Programın sosyal ve duygusal öğrenme yetkinlikleri açısından kısıtlı olduğunu ortaya koymuştur. Esemem (2020) çalışmasında, 2018 SBDÖP'deki kazanımları evrensel değerler açısından incelemiştir. 131 kazanım arasından 4. sınıfta 16 kazanımın, 5. sınıfta 19 kazanımın, 6. sınıfta 14 kazanımın, 7. sınıfta 13 kazanımı evrensel değerler ile ilişkilendirmiştir. Ancak Esemem (2020) bazı değerler için yeterli kazanım olmadığını da ifade etmiştir. Pala (2020) çalışmasında, 5. sınıf Sosyal Bilgiler kazanımları ile anahtar yetkinliklerin ilişkisini incelemiş ve araştırma sonucunda kazanımların, anahtar yetkinlikler ile uyumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Altay (2020) ise çalışmasında programdaki kazanımlara göre hazırlanan Sosyal Bilgiler ders kitaplarını beceriler bakımından incelemiştir. Ancak becerilerin ders kitaplarında dengeli bir şekilde dağılmadığını tespit etmiştir. Karasu-Avcı ve Avcı (2023) çalışmasında 2018 SBDÖP'de 4. sınıf kazanımları ile değer ve beceri ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmada 4. sınıf düzeyinde programda yer alan değer ve becerilerin kazanımlarla ilişkilendirildiği görülmüştür. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde 2018 SBDÖP'de kazanımlar ile değer ve beceri ilişkisini ele alan çalışmaya Karasu-Avcı ve Avcı (2023) dışında rastlanmamaktadır. Sonuç olarak Sosyal Bilgiler dersinde değerler ve becerilerin önemli olduğu, bunların öğrencilere ders kapsamında doğru ve etkili bir şekilde aktarılması gerektiği ifade edilebilir. Değerler ile becerileri doğru ve etkili bir şekilde öğrencilere aktarmanın en önemli şartlarından biri ise kazanımlar ile hedeflenen değer ve becerilerin ilişkisinin doğru olması ve bu ilişkinin nitelikli bir şekilde kurulmasıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 2018 SBDÖP'de yer alan 5. sınıf kazanımlarının değer ve beceriler ile ilişkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu amaç kapsamında araştırma problemi "5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanlarında bulunan kazanımlar ile değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın temel problemi çerçevesinde alt problemler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Birey ve Toplum öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?
2. Kültür ve Miras öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?
5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?
6. Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?
7. Küresel Bağlantılar öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri arasında bulunan doküman incelemesi tercih edilmiştir. Nitel araştırma; olayların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde açıklanmasını sağlamak amacıyla nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı ve nitel aşamaların takip edildiği araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Doküman incelemesi ise çalışmanın konusuyla bağlantılı olan dokümanların, belli kurallara bağlı kalınarak kodlamalar yoluyla sistematik bir şekilde incelenmesidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020).

Bu çalışmada veri kaynağı 2018 yılında yayımlanan ve halen kullanımı devam eden Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'dır. Programda bulunan kazanımların ilişkilendirilmesi boyutunda, değerler ve becerilerin literatürdeki tanımlamaları dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analiz edilmesi amacıyla içerik analizinden faydalanılmıştır. İçerik analizinden faydalanılmasının nedeni bir doküman olan 2018 SBDÖP'deki kazanımların, değerler ve beceriler bakımından hedeflerinin uyumlu olup olmadığını tespit etmektir.

Çalışma kapsamında ele alınan kazanımlar, yalnızca kazanımların bulunduğu ilgili öğrenme alanının hedeflediği değerler ve beceriler açısından değerlendirilmiştir. Bu nedenle ölçütlerde tüm değer ve beceriler dikkate alınmamıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında 5. sınıf öğrenme alanları ile hedeflenen değerler ve becerilere ilişkin ölçütlere aşağıdaki tablolarda yer verilmektedir:

Tablo 1

Değerler İçin Kullanılan Ölçüt Tablosu

Değer	Tanım
Aile birliğine önem verme	Bireye, topluma ve toplumun yansması olan devlete önem verilmesi, (Sağlam ve Özdemir, 2017), aileye ilişkin değerleri içselleştirmesi, koruması.
Bağımsızlık	Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] (2023) tarafından bir devletin, kendi karar organları tarafından yönetilmesi, egemen devletlerin eşitliği ilkesi, başka devletlerin karışmasına izin vermemesi olarak açıklanmıştır.
Çalışkanlık	Çalışmak, emek vermek, gayretli olmak (Subaşı, 2019).
Doğal çevreye duyarlılık	Toplumu oluşturan bireylerin çevreye yönelik görev ve sorumluluklarının farkında olması ve bunları gerçekleştirebilmesi (Tuncel, 2018).
Dürüstlük	Doğru olma, doğru söyleme (TDK, 2023).
Estetik	Sanat ve yaşamda, güzelliğin niteliğini inceleyen bilim dalı/bir şeyi değerlendirmek için kullanılan görsel, toplumsal, ahlaksal ya da tamamından oluşan ölçütler (TÜBA, 2023).
Bilimsellik	Bilimsel olma durumu / ilmilik (TDK, 2023).
Kültürel mirasa duyarlılık	Kültürü oluşturan somut ve somut olmayan unsurları tanımak, anlamaya çalışmak, değer vermek ve korumak amacıyla sorumluluk almak (Halaç, Gürdoğan Bayır ve Çengelci Köse, 2021).
Özgürlük	Herhangi bir kısıtlama ya da zorlamaya bağlı olmadan düşünebilme veya davranabilme. Bir şarta bağlı olmamak (TDK, 2023).
Dayanışma	Bir topluluğu meydana getiren kişilerin duygu, düşünce ve ortak çıkarlar doğrultusunda birbirlerine bağlanması (TDK, 2023).
Sorumluluk	İnsanların haklarına saygı göstererek kendi yaptıklarının sonuçlarını kabullenmek, kendi kararlarınızı alabilmek, bağımsız hareket edebilmek olarak açıklanabilir (Subaşı, 2019).

Tablo 2*Beceriler İçin Kullanılan Ölçüt Tablosu*

Beceri	Tanım
Araştırma	Bir sorunu çözmek, gerçeği ortaya çıkarmak ya da veri toplamak amacıyla bilimsel yöntem ve tekniklerden faydalanarak gerçekleştirilen süreç (TÜBA, 2023).
Dijital okuryazarlık	Dijital teknolojiler ve internet aracılığıyla içeriklere ulaşabilme, değerlendirme, eleştirme, kullanabilme, paylaşma ve oluşturma yeteneğidir (Özkaya ve Erat, 2022).
Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	Öğrencilerin hayatları boyunca faydalanacakları okuyabilme, yazabilme, dinleme, konuşabilme, görsel okuyabilmek ve görsel sunu becerilerini kazanmaları ve kullanmalarıdır (MEB, 2005c).
Girişimcilik	Sermaye ya da bilgi birikimini kullanarak yenilikçi fikirleri hayata geçirme ve risk alma faaliyetleri (TÜBA, 2023).
Çevre okuryazarlığı	Bireylerin çevreyle ilgili sahip oldukları bilgi, beceri, değer, tutum ve davranışlarının tümü olarak açıklanabilir. (Timur, Yılmaz ve Timur, 2014).
Harita okuryazarlığı	Bireyin zihinsel şemalarını yapılandırması sonucunda evrensel ve toplumsal açıdan değer yargılarını, göstergeleri, grafikleri ve ritüelleri anlayabilmesidir (Duman ve Girgin, 2007).
İş birliği	İşi ya da görevi, birden fazla kişinin birlikte yapması (TDK, 2023).
Öz denetim	Bireyin, dünya ile kendi arasında pozitif ilişki geliştirmek için duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını geliştirme çabası olarak açıklanabilir (Akkuş Çutuk, 2020).
Sosyal katılım	Sosyal örgütler, kurumlar, gruplar ve bireyler arasındaki ilişkileri kavrama ve toplumsal gereksinimleri karşılama için fikirler ortaya koyabilme becerisi (Karatekin, Kuş ve Meray, 2014).
Yenilikçilik	Yenilikçi olma, yeni fikirler ortaya koyma (TDK, 2023).

Bu araştırmada güvenilirlik, araştırmacıların verileri birbirlerinden bağımsız olarak analiz etmeleri yoluyla sağlanmıştır. Bu durum alanyazında analizci üçgenlemesi şeklinde açıklanır. Analizci üçgenlemesi, iki ya da daha fazla araştırmacıya verilerin analizinin yaptırılması ve elde edilen bulguların karşılaştırılmasıdır (Patton, 2014). Araştırmalarda geçerlik, araştırmacıların aynı veriler üzerinden aynı çıkarımları yapması ile ilgilidir (Coolican, 2009). Bu araştırmanın geçerliği ise çalışma bulgularının sistematik olarak açıklanması ve okuyucuların bulguları kolaylıkla anlamasına dayalı olarak sağlanmıştır.

Etik Konular

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile gerçekleştirilen bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir. Araştırma sürecinde etik kurallara uyulmuştur ve tüm yazarlar araştırmanın son halini inceleyip, onaylamışlardır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde 2018 SBDÖP’de yer alan 5. sınıf kazanımları ile değer ve beceri ilişkisi bakımından elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Bulgular, 7 alt problemi yanıtlayacak şekilde sistematik olarak açıklanmıştır.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Birey ve Toplum öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgulara Tablo 3’te yer verilmektedir:

Tablo 3*Kazanımların Değer ve Beceri İlişkisi*

Kazanımlar	Değerler		Beceriler	
	Bilimsellik	Aile birliğine önem verme	Sorumluluk	Sosyal katılım
SB.5.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.			X	
SB.5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.	X			
SB.5.1.3. Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.		X	X	X
SB.5.1.4. Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.			X	

Birey ve Toplum öğrenme alanında bilimsellik değeri 2. ve 3.kazanımlar ile ilişkili bulunmuştur. Sorumluluk ve aile birliğine önem verme değerleri de 3. kazanım ile ilişkilendirilmiştir. Sosyal katılım becerisinin de 3. ve 4. kazanımlar ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrenme alanında yer alan tüm değer ve becerilerin bir veya iki kazanım ile ilişkili olduğu görülmektedir.

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

"Kültür ve Miras öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?" alt problemine yönelik bulgulara Tablo 4'te yer verilmektedir:

Tablo 4*Kazanımların Değer ve Beceri İlişkisi*

Kazanımlar	Değerler		Beceriler	
	Estetik	Kültürel mirasa duyarlılık	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	Araştırma
SB.5.2.1. Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.	X	X		
SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.	X		X	
SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.		X		
SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.				X
SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.		X		X

Kültür ve Miras öğrenme alanında estetik değeri 2. kazanım ile kültürel mirasa duyarlılık değeri 1., 3. ve 5. kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisinin 2. kazanım ile araştırma becerisinin de 4. ve 5. kazanımlar ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Kültür ve Miras öğrenme alanındaki tüm değer ve becerilerin kazanımlarla ilişkilendirildiği görülmektedir.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

"İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?" alt problemine yönelik bulgulara Tablo 5'te yer verilmektedir:

Tablo 5*Kazanımların Değer ve Beceri İlişkisi*

Kazanımlar	Değer		Beceriler		
	Doğal çevreye duyarlılık	Dayanışma	Harita okuryazarlığı	Çevre okuryazarlığı	Gözlem
SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.			X	X	X
SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	X			X	X
SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.				X	X
SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.	X			X	X
SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.		X		X	

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer verilen doğal çevreye duyarlılık değeri 2. ve 4. kazanımlarla ilişkili bulunmuştur. Dayanışma değeri ise 5. kazanım ile ilişkilendirilmiştir. Harita okuryazarlığı becerisi 1. kazanım ile gözlem becerisi 1., 2., 3. ve 4. kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir. Programda yer alan çevre okuryazarlığı becerisinin tüm kazanımlar ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu öğrenme alanında becerilerin, değerlere kıyasla daha fazla kazanım ile ilişkilendirildiği gözlenmektedir.

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgulara Tablo 6’da yer verilmiştir:

Tablo 6*Kazanımların Değer ve Beceri İlişkisi*

Kazanımlar	Değerler			Beceriler	
	Dürüstlük	Çalışkanlık	Bilimsellik	Öz denetim	Dijital okuryazarlık
SB.5.4.1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.					X
SB.5.4.2. Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.			X	X	X
SB.5.4.3. Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar.				X	X
SB.5.4.4. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirler.		X			
SB.5.4.5. Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.	X		X		

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanındaki dürüstlük değeri 5. kazanım, çalışkanlık değeri 4. kazanım ve bilim etiği değeri de 2. ve 5. kazanımlarla ilişkilendirilmiştir. Öz denetim becerisi 2. ve 3. kazanımlar ile dijital okuryazarlık becerisi ise 1., 2. ve 3. kazanımlarla ilişkili olduğu

belirlenmiştir. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanındaki becerilerin, değerlerle kıyaslandığında daha fazla kazanımla ilişkilendirildiği gözlenmektedir.

5. Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgulara Tablo 7’de yer verilmektedir:

Tablo 7

Kazanımların Değer ve Beceri İlişkisi

Kazanımlar	Değerler		Beceriler	
	Sorumluluk	İş birliği	Yenilikçilik	Girişimcilik
SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.				X
SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıır.				X
SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder.	X			
SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder.		X		
SB.5.5.5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.		X	X	
SB.5.5.6. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.	X			

Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında yer alan sorumluluk değeri 3. ve 5. kazanımlarla ilişkilendirilmiştir. İş birliği becerisi 4. ve 5. kazanımlar, yenilikçilik becerisi 5. kazanım ve girişimcilik becerisi de 1. ve 2. kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında değer ve becerilerin bir veya birkaç kazanım ile eşleştirildiği görülmektedir.

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgulara Tablo 8’de yer verilmektedir:

Tablo 8

Kazanımların Değer ve Beceri İlişkisi

Kazanımlar	Değerler		Beceriler	
	Özgürlük	Bağımsızlık	Araştırma	Sosyal katılım
SB.5.6.1. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.			X	
SB.5.6.2. Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.			X	
SB.5.6.3. Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar				X
SB.5.6.4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.	X	X		

Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında özgürlük ve bağımsızlık değerleri 5. kazanım ile bağlantılı bulunmuştur. Araştırma becerisinin 1. ve 2. kazanımlar ile sosyal katılım becerisinin de 3. kazanım ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu öğrenme alanındaki değer ve becerilerin bir ya da birkaç kazanım ile ilişkilendirilebildiği söylenebilir.

7. Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Küresel Bağlantılar öğrenme alanında bulunan kazanımlarla değerler ve beceriler arasındaki ilişki nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgulara Tablo 9’da yer verilmektedir:

Tablo 9

Kazanımların Değer ve Beceri İlişkisi

Kazanımlar	Değerler	Beceriler	
	Kültürel mirasa duyarlılık	Araştırma	Yenilikçilik
SB.5.7.1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.		X	
SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.		X	X
SB.5.7.3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.	X		
SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	X		

Küresel Bağlantılarda yer alan kültürel mirasa duyarlılık değeri 4. ve 5. kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir. Araştırma becerisi 1. ve 2. kazanımlarla, yenilikçilik becerisi ise 2. kazanım ile bağlantılı bulunmuştur. Bu öğrenme alanında yer alan değerler ve becerilerin kazanımlarla ilişkilendirildiği görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada 2018 SBDÖP’de 5. sınıf kazanımları ile doğal çevreye duyarlılık, bağımsızlık, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, bilimsellik, dayanışma, estetik, dürüstlük, kültürel mirasa duyarlılık, özgürlük ve sorumluluk değerleri olmak üzere 11 farklı değer kazandırılmasının hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca aynı sınıf düzeyinde araştırma, dijital okuryazarlık, girişimcilik, çevre okuryazarlığı, sosyal katılım, iş birliği, harita okuryazarlığı, öz denetim, gözlem, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ve yenilikçilik olmak üzere 11 becerinin de öğrencilere kazandırılmasının hedeflenmektedir. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen değer ve becerilerin sayıları eşit dağılım göstermektedir. Bu durum 2018 SBDÖP’de 5. sınıf kazanımlarına değer ve becerilerin eşit oranda yansıtıldığını ortaya koymaktadır. Karasu-Avcı ve Avcı (2023), 2018 SBDÖP’de 4. sınıf düzeyinde yer alan kazanımların; 9 değer, 16 beceri ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Buna göre SBDÖP’de 4. sınıf kazanımlarının beceri odaklı olarak hazırlandığı söylenebilir.

Birey ve Toplum öğrenme alanındaki kazanımlar ile aile birliğine önem verme, sorumluluk ve bilimsellik değerleri; sosyal katılım becerisinin ilişkili olduğu görülmektedir. Kültür ve Miras öğrenme alanındaki kazanımlar ile estetik ve kültürel mirasa duyarlılık değerleri; Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma ve araştırma becerileri ilişkilendirilmiştir. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanındaki kazanımlarla dayanışma ve doğal çevreye duyarlılık değerleri; çevre okuryazarlığı, gözlem ve harita okuryazarlığı becerilerinin bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanındaki kazanımlar ile bilimsellik, çalışkanlık ve dürüstlük değerleri; dijital okuryazarlık ve öz denetim becerilerinin ilişkilendirildiği görülmektedir. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanındaki kazanımlarla sorumluluk değeri; girişimcilik, iş birliği ve yenilikçilik becerileri ilişkilendirilmiştir. Etkin Vatandaşlık öğrenme alanındaki kazanımlar ile bağımsızlık ve özgürlük değerleri; araştırma ve sosyal katılım becerilerinin ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Küresel Bağlantılar öğrenme alanındaki kazanımlar ile kültürel mirasa duyarlılık değeri; araştırma ve yenilikçilik becerileri ilişkilendirilmiştir. Araştırma kapsamında SBDÖP 5. sınıf düzeyinde yer alan tüm değer ve becerilerin kazanımlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

Tonga ve Uslu (2015) çalışmasında 2005 SBDÖP'de 6. ve 7. sınıf seviyesinde yer alan değerlerin kazanımlarla ilişkisini incelemiştir. Bu kapsamda barış, bilimsellik ve hak ve özgürlüklere saygı değerlerinin kazanımlarla ilişkisinin güçlü olduğunu ancak diğer değerlerin kazanımlarla ilişkisinin zayıf olduğunu tespit etmiştir. 2018 SBDÖP'de 5. sınıf düzeyinde yer alan değerlerin ve becerilerin kazanımlarla ilişkisini inceleyen bu çalışmada tüm değer ve becerilerin kazanımlarla ilişkilendirilebilmesi Tonga ve Uslu (2015)'nin çalışmasının sonucu ile çelişmektedir. Ancak bazı kazanımlarla değerlerin ve becerilerin ilişkisinin daha zayıf olması sonucu da bu araştırmanın sonucu desteklemektedir. Akpınar ve Bilgili (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 2005 SBDÖP'de 6. sınıf düzeyinde ünitelere ait kazanım, beceri, kavram ilişkisini incelemiştir. Buna göre programda yer alan kazanımlar, beceriler ve kavramlar arasında gerekli uyumun sağlanamadığı tespit edilmiştir. Karasu-Avcı ve Avcı (2023) çalışmasında 2018 SBDÖP 4. sınıf kazanımlarının her birinin bir ya da birkaç değer ve beceri ile ilişkilendirildiğini belirtmektedirler. Bu çalışmada da kazanımlar bir ya da birkaç değer ve beceri ile ilişkilendirilmiştir. Çalışma bu yönüyle bu araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Kılıç (2012) ve Balcı ve Yanpar-Yelken (2013) çalışmalarında 2005 SBDÖP'deki bazı kazanımlar ile değerler arasında ilişki kurulamadığını tespit etmişlerdir. Esemen (2020) çalışmasında, 2018 SBDÖP'de barış, eşitlik ve sanat değerlerine yönelik yeterli oranda kazanım olmadığını belirtmektedir. Pala (2020) çalışmasında SBDÖP 5. sınıf kazanımlarının anahtar beceriler ile uyumlu olduğuna ulaşmıştır. Ayrıca programda en fazla sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinliklerin kazanımlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Altay (2020) çalışmasında SBDÖP'de yer alan becerilerin ders kitaplarına dengeli bir şekilde dağılmadığını, bazı becerilerin daha çok işlenirken bazılarının ise hiç işlenmediğini tespit etmiştir. Ders kitaplarının öğretim programlarındaki kazanımlar esas alınarak hazırlandığı düşünüldüğünde programlardaki kazanımların değer ve becerileri yansıtıp yansıtmadığının bilinmesinin önemi anlaşılmaktadır. Alanyazındaki bu çalışmaların sonuçlarından yola çıkılarak 2005 SBDÖP'de kazanımlarla ilişkilendirilemeyen ya da ilişki kurulmasının zor olduğu değerlerin bulunduğu tespit edilmiştir. 2018 SBDÖP'de 5. sınıf kazanımları ile ilişkilendirilemeyen değer ya da beceri bulunmamakla beraber bazı değer ya da becerilerin kazanımlarla daha zor ilişkilendirildiği de görülmektedir. Karasu-Avcı ve Avcı (2023)'nin çalışması ve bu araştırmanın sonuçlarından hareketle 2018 SBDÖP'nin 4. ve 5. sınıf kazanımlarının değerler ve becerileri yansıttığı ifade edilebilir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı ile İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında bulunan çevre okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve gözlem becerilerinin değerlere kıyasla daha fazla kazanımla ilişkilendirildiği ortaya konulmuştur. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanındaki gözlem becerisi, 5 kazanım arasından 4 tanesi ile ilişkili olduğu görülürken çevre okuryazarlığı becerisinin tüm kazanımlar ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanındaki dijital okuryazarlık becerisinin 5 kazanım arasından 3'ü ile ilişkili olduğu görülmektedir. Kalan 5 öğrenme alanındaki değerler ve beceriler ise kazanımlar ile daha eşit oranda ilişkilendirilmiştir. Ayrıca 2005 SBDÖP'de bulunan yaratıcılık becerisi, 2018 SBDÖP'deki beceriler arasında bulunmamasına rağmen Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yaratıcılık becerisi yer almaktadır. Buna göre bu durumun, 2018 programında mevcut olan bir tutarsızlığı ortaya koyduğu söylenebilir. Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- 2018 SBDÖP'nin 6. ve 7. sınıf düzeyindeki kazanımlarla değer ve beceri ilişkisi ele alınabilir. Böylece programdaki kazanımların değer ve becerileri yansıtıp yansıtmadığı tespit edilebilir.

- 2018 SBDÖP'nin yeniden yapılandırılması ya da güncellenmesi sırasında kazanımların değerler ve beceriler ile ilişkisi daha da güçlendirilebilir.
- Programdaki öğrenme alanlarının hedefleri, kazanımlar ile değerler ve beceriler arasındaki ilişkiye göre geliştirilebilir.
- Önümüzdeki yıllarda güncellenmesi ya da yenilenmesi planlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer alacak değerler ve beceriler, öğrenme alanlarındaki kazanımlar ile eşit oranda ilişkili olacak şekilde düzenlenebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmaya, her iki yazar da eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çatışma durumu bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkuş Çutuk, Z. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Özdenetim ile İnternet Bağımlılığı İlişkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(3), 854-863. <https://doi.org/10.24315/tred.650932> adresinden 06.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Akpınar, M. ve Bilgili, A. S. (2018). Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programı, Kazanım, Beceri ve Kavram İlişkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 855-882. <https://dergipark.org.tr/en/pub/yyuefd/issue/40566/490811> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Akyol, N. A. ve Aşkar, N. (2022). Erken Çocukluk Döneminde 21. Yüzyıl Becerileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2597-2629. <https://doi.org/10.17152/gefad.1081472> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Altay, N. (2020). Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Beceriler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 276-297. <https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.805054> adresinden 06.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Australian Government Department of Education. (2003). *Values Education Study*. Curriculum Corporation.
- Balcı, A. F. ve Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59473/854642> adresinden 16.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (29. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canbaba, Z. (2020). Kitap İncelemesi: Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi. *Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 34-39. <https://dergipark.org.tr/en/pub/synergy/issue/55542/746110> adresinden 06.11.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Coolican, H. (2009). *Research Methods and Statistics Psychology* (5.th Edition). Hodder Education.
- Çelik, H. ve Şenel, T. (2022). Tarihî Süreçte Sosyal Bilgiler: Amerika Birleşik Devletleri Örneği. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7(Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1384-1414. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1208271> adresinden 06.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Dolmaz, M. (2017). *Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarihsel Roman Kullanımının Yaratıcı Yazma Becerilerine Etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erzincan Üniversitesi.
- Duman, B. ve Girgin, M. (2011). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Harita Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12(17), 185-202. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunidcd/issue/2442/31152> adresinden 07.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Er Türküresin, H., Başer, E. H. ve Yapıcı, H. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Dayanışma Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla İncelenmesi. *Journal Of Theoretical Educational Science*, UBEK-2018, 61-80. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akukeg/issue/40520/425936> adresinden 06.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Esemen, A. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Evrensel Değerler. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 4(2), 89-109. <https://doi.org/10.32960/uead.743762>
- Esen Aygün, H. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Açısından İncelenmesi. *Eğitim Ve Teknoloji*, 1(1), 82-99. <https://dergipark.org.tr/en/pub/egitek/issue/46604/554426> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Green, F. (2011). *What is Skill? An Inter-Disciplinary Synthesis*. Centre for Learning and Life Chances in Knowledge Economies and Societies.
- Güneş, F. ve Uygun, T. (2016). Öğretmen Yetiştirmede Beceri Uyuşmazlığı. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 1-14. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aeusbed/issue/26794/281975> adresinden 10.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Halaç, H. H., Bayır, Ö. G. ve Köse, T. Ç. (2021). İlkokul Öğrencilerine Yönelik Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği'nin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 197-218. <https://doi.org/10.35675/befdergi.810944> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi Ve Değerler Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 138-145. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36197/407034> adresinden 12.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kanat, H. (2023). *Sosyal Bilgilerde Beceri Temelli Öğretim Uygulamalarının Akademik Başarıya ve Beceriye Etkisi: Meta Analiz Çalışması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Karasu-Avcı, E. ve Avcı, A. A. (2023). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 4. Sınıf Kazanımlarının Değer ve Beceri İlişkisi Açısından İncelenmesi. Bayar, A., ve Kayalar F. (Ed.) *Eğitim Bilimlerinde Yenilikçi Çalışmalar* içinde. Duvar Yayınları.

- Karatekin, K., Kuş, Z. ve Merey, Z. (2014). Social Studies Pre-Service Teachers' Social Participation In Solutions To Environmental Problems. *Elementary Education Online*, 13(2), 345-361. https://www.researchgate.net/publication/286721181_Social_Studies_Pre-Service_Teachers'_Social_Participation_in_Solutions_to_Environmental_Problems adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kaya, F. B. (2023). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi. N. Akkaya (Ed.) *100 Soruda Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi* içinde. Akademisyen Kitabevi.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kılıç, A. (2012). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programındaki Değerlerin Kazanımla İlişkisi Ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Yer Alma Düzeyleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1593-1612. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/249078> adresinden 16.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Koçoğlu, E. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde Empatik Düşüncenin Kullanımına İlişkin Alan Uzmanlarının Algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(40), 149-158. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunidcd/issue/41436/461193> adresinden 09.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu*. MEB Yayınevi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005b). *İlköğretim 1-5. Sınıflar Tanıtım El Kitabı*. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Öner, G. ve Köse, T. Ç. (2019). Müze Ve Tarihi Mekânlarda Değer Ve Beceri Kazandırmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 98-128. <https://doi.org/10.17497/tuhed.540967> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Özdemir, M. ve Gökçe, N. (2019). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Çevre Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61-75. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mead/issue/47831/580173> adresinden 08.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Özkaya, Y. ve Erat, V. (2022). Türkiye'de Dijital Okuryazarlık Çalışmaları: Literatüre Dayalı Nitel Bir Araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(Dijitalleşme), 240-256. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1124953>
- Pala, Ş. M. (2020). 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Anahtar Yetkinliklerle İlişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(Ek), 298-308. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gumus/issue/59344/838345> adresinden 10.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma Ve Değerlendirme Yöntemleri*. Çev. Edt. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, (3. Baskıdan Çeviri). Pegem Akademi Yayıncılık.

- Sağlam, H. İ. ve Özdemir, D. (2017). Öğretmenlerin Görüşleri Işığında Aile Birliğini Korumada Değerlerin Rolüne Fenemolojik Bir Bakış. *Sakarya University Journal Of Education*, 7(1), 78-90. <https://doi.org/10.19126/suje.303231> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Subaşı, Y. (2019). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İçin Verilen Değerlerin Erich Fromm'un Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 167-182. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sbyy/issue/51418/655671> adresinden 11.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Politik Okuryazarlığa İlişkin Görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(9), 649-669. <https://doi.org/10.16992/ASOS.538> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Timur, B., Yılmaz, Ş. ve Timur, S. (2014). Çevre Okuryazarlığı İle İlgili 1992-2012 Yılları Arasında Yayımlanan Çalışmalarda Genel Yönelimlerin Belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 22-41. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ebed/issue/22327/239287> adresinden 10.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Tonga, D. ve Uslu, S. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Kazanım-Değer İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 91-110. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59451/854132> adresinden 12.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Tuncel, G. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde "Doğal Çevreye Duyarlılık" Değerinin Geliştirilmesinde Alternatif Çevreci Uygulamalar. *International Journal Of Geography And Geography Education*, (38), 91-103. <https://doi.org/10.32003/iggei.440890> adresinden 05.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler Eğitimi* (5. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yalçın, A. ve Tural, A. (2023). 21. Yüzyıl Becerileri Işığında Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İncelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubad/issue/77809/1212271> adresinden 09.11.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yavaş, M. (2018, Ekim). Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Finans Kavramına Yönelik Metaforik Algıları. 7. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Kırşehir, 230-243.
- Yavaş, M. (2022). Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Tasarlarken Kullanılabilecek Materyaller. B. Akbaba ve S. Kaymakçı (Ed.) *Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İnceleme ve Tasarım Kılavuzu* içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.